

بسم الله الرحمن الرحيم

نقد و بررسی مبانی مکتب والش از دیدگاه اسلام

استاد راهنما: خانم نسرین فتاحی

نویسندگان: معصومه حیدری، زهرا سبزی فیروزی، پریسا رستم آبادی

حوزه علمیه حضرت ولیعصر (عج الله تعالی فرجه الشریف)

زمستان ۱۳۹۹

استان کرمانشاه

چکیده

مکتب‌های نوین و عرفانی با نگرش اومانیستی مشکلات و دردهای انسان را متأثر از توهم انسان دانسته‌اند. این مکاتب بر این باورند که انسان قادر خواهد بود با نیروی فکر و اندیشه، تا حدود زیادی رنج و درد خود را کاهش دهد. خاستگاه این مکاتب در غرب است اما با کم‌رنگ شدن فرهنگ اسلامی و نفوذ دشمن در بخش فرهنگی و اعتقادی این مکاتب در سایر کشورهای اسلامی نیز گسترش پیدا کرده‌اند. نیل دونالد والش یکی از رهبران جنبش تفکر نوین با مطرح کردن خدایی ماوراء بینش سنتی مسیحی برگرفته از آموزه‌های اومانیستی، با ادعای تجربه عرفانی و دینی آسیب‌های جدی اعتقادی، اخلاقی در آموزه‌های دینی وارد کرده است. مسئله‌ی مورد توجه این است که منشأ بروز توانایی فکر و اندیشه چیست؟ وی چگونه چنین تجربه‌ای را دینی نام نهاده و محتوای دینی را با تجربه به دست آورده است؟ آیا حوادث جهان بر اساس قانون جذب صورت خواهد گرفت و قضا و قدر جایگاهی در هستی ندارد؟ اسلام بروز استعدادها و نیروهای انسان به میزان ارتباط او با خداوند بستگی دارد و توانایی ویژه‌ی او در مسیر عبودیت الهی به منصفی ظهور خواهد رسید. امروزه به دلیل فاصله گرفتن از فرهنگ و سبک زندگی اسلامی جوامع گرایش بسیاری به جنبش‌های معنویت‌گرا پیدا کرده است. این مقاله با بررسی کتب و نقد اندیشه‌ی وی در رابطه با خداشناسی، نبوت و معاد به روش کتابخانه‌ای و با شیوه تحلیلی-تطبیقی سعی در شناخت صحیح مبانی اعتقادی از دیدگاه اسلام دارد.

کلیدواژه: مبانی، مکتب والش، تجربه عرفانی، تکثرگرایی دینی، تفکر نوین، اومانیست.

مقدمه

جامعه امروزی به دلیل دوری از کلام وحی دچار بحران‌های بسیاری گردیده است. ناتوانی تمدن‌های غربی در اقناع افراد جامعه بشری و بحران معنویت موجب گردیده است تا در گوشه و کنار دنیا حلقه‌های عرفانی شکل بگیرد و زمینه‌ی مساعدی برای ظهور معنویت‌های ساختگی و کاذب فراهم آید.

مکتب والش نیز یکی از این مکاتب هست که رهبر این مکتب نیل دونالد والش است که قائل به خدایی در درون هر شخص است و درواقع خدای وجودی خویشتن را جایگزین خدای خالق هستی در نظر می‌گیرد و معتقد است که خدا زاییده همین اندیشه و پندار انسان و در خدمت خواسته‌های آدمی است، خدای والش گفته‌های تمامی ادیان را رد می‌کند و آن‌ها را نامطمئن‌ترین وسیله ارتباط می‌شمارد و تجربه را به‌جای وحی ارائه می‌کند؛ لیکن این تجربه با تردیدی بزرگ روبه‌رو است؛ زیرا این تجربه از تجربیات و مشاهدات باطنی شخص او است.

بر اساس دیدگاه این مکتب، بدون استفاده از آموزه‌های وحیانی پیامبران الهی و ادیان آسمانی، بی‌آنکه مناسک و عباداتی در کار باشد، شیوه‌هایی ارائه می‌شود که به‌وسیله آن‌ها انسان در زندگی فردی خود به‌نوعی آرامش درونی دست می‌یابد و از فشارهای روحی و روانی و استرس‌های ناشی از اجتماع برای او کاسته شود. هدف خود را وسیله‌ای برای تأمین خلأ معنویت به جوامع معرفی می‌کنند. در کتاب گفتگو با خدا گفتگو‌هایی را میان خود و خدا مطرح می‌کند و سعی دارد از این مسیر مأموریت خود، خداوند را از دریچه‌ی اوهام و تخیلات به مخاطب بشناساند. وی قائل به این است که قدرت فکر و خلاقیت، جهان پس از مرگ را خلق می‌کند تا جایی که قدرت خلاقیت انسان می‌تواند زندگی دیگری خلق کند که منجر به اعتقاد به تناسخ گردد.

وقتی سخن از عرفان و معنویت به میان می‌آید، شاید نخستین مفهومی که جلوه‌گر شود، مفهوم خدا و ارتباط با جلوه‌های او باشد؛ ولی در معنویت‌های نوپدیدي همچون «تفکر نوین»، رویکرد کاملاً تغییر می‌کند و «معنویت خدامحور»، تبدیل به «معنویت انسان‌محور» می‌شود. جنبش تفکر نوین که در بستر تمدن سکولار، رویش و گسترش داشته، با تأسی به اندیشه‌های تمدن غربی، اومانیسم را محور معنویت خویش قرار داده است.

امروزه جنبش‌های معنوی با استفاده از آموزه‌های اومانیستی در الهیات و آموزه‌های خود می‌خواهند ریشه‌های خشکیده اومانیسم غربی را آبیاری کنند. ارائه معنویت بدون خدا و برخاسته از درون، بدون عبادت و مناسک ایده‌ای است که تا حدودی می‌تواند طرفدارانی را با شیوه‌ای مسامحانه جذب کند.

غرق شدن عده‌ای در مادیات، رهایی کامل آنان از معنویت، بیماری‌های روحی و روانی و افسردگی‌ها همگی دست‌به‌دست هم داده‌اند تا عده‌ای در این میان که خود، روزگاری اسیر و گرفتار همین وضعیت اسفناک بودند؛ آثاری به‌ظاهر موجه عرضه کنند. افراد جامعه‌ی بشری به‌خصوص جوانان با توجه به روحیه‌ی استقلال‌طلبی و کمال‌گرایی به دنبال کشف رابطه‌ی جدیدی با خود و خداوند هستند. عرفان‌های کاذب بارنگ و لعاب خدایی اما باطنی مخرب، جوانان را به دام مبانی اعتقادی خویش می‌کشانند و اعتقادات آنان را سست می‌نمایند؛ لذا پرداختن به این موضوع ضرورت ویژه‌ای می‌یابد.

با توجه به جامعیت اسلام در عرفان اسلامی و تربیت عرفانی می‌توان از مبانی اسلام در نقد این عرفان‌های کاذب کمک گرفت و جامعه‌ی بشریت را از تباهی و نابودی به سمت انحراف‌های اعتقادی نجات داد. در تحقیق حاضر ابتدا به شخصیت شناسی والش و سپس به

بررسی اصول اعتقادی از جمله توحید، نبوت، فرجام شناسی از دیدگاه والش و نقد اسلام در این زمینه پرداخته شده است.

ریشه‌های اومانیسم در تمدن غرب را باید در واکنش به تحقیرهای کلیسای قرون وسطا بر انسان در قرن چهاردهم میلادی جست‌وجو کرد. با تأمل در جنبش‌های نوپدید معنوی می‌توان دریافت که این جنبش‌ها در واکنش به ادیان تحریف‌شده به وجود آمده‌اند. عملکرد رهبران دینی در غرب سبب شد اخلاق دینی ناکارآمد جلوه کند؛ چنان‌که تلقی مسیحیت آن روز از زندگی انسان در دنیا و لزوم ترک لذت‌های دنیوی و رهبانیت مورد تأکید در مسیحیت سبب شد انسان‌ها از الگوهای دیگری برای رهایی از این نوع تک‌بعدی نگری به دین به معنویت‌های کاذب روی بیاورند. این تحقیق به روش کتابخانه‌ای سعی در نقد و بررسی این مکتب و شناخت صحیح مبانی اعتقادی از دیدگاه اسلام دارد؛ به‌طوری‌که انسان‌ها این مکاتب را بیشتر شناخته و آسیب‌های کم‌تری از جهت روحی متحمل شوند. از کتبی همچون گفتگو با خدا جلد ۱ و ۲ (نیل دونالد والش) دوستی با خدا (نیل دونالد والش)، نگاهی متفاوت به افکار نیل دونالد والش (حسن رسول‌زاده) و مقالاتی هم چون گذری بر انسان‌گرایی دونالد والش (محمدحسین کیانی، فاطمه خفری) و ... استفاده گردید اما کتابی که به روش مبسوط به این موضوع پرداخته باشد یافت نشد.

وصف دنیا: «دار بالبلاء محفوفه و بالغدر موصوفه»^۱، و از افلاطون است که گفت: الافلاک قسی و الحوادث سهام و الانسان هدف و الرامی هو الله فاین المفر حضرت رسول فرمودند: ففروا الى الله؛^۲ افلاک هم چون کمان و حوادث هم چون تیرها و انسان هدف و تیرانداز خداوند پس مفر کجاست و رسول خدا فرمودند: پس مفر به سوی خداست.»

^۱. طیب، تفسیر اطیب البیان، ص ۵۶۲.

^۲. فاطمی، گنجینه اخلاق «جامع الدرر» (جلد دوم)، ص ۱۹.

نتیجه‌گیری

مکتب‌والش اصول اعتقادی را با شیوه‌ای مسامحانه به مخاطب القا می‌کند؛ به گونه‌ای که در این مکتب از مناسک و عبادت خبری نیست و انسان برای پرکردن خلأ معنوی می‌تواند با خلق افکاری برخاسته از معنویت‌های کاذب و ساختگی به آرامش درونی دست یابد. دو نکته اصلی در این مکتب نمود بیشتری دارد: اولاً خداوند را به عنوان موجودی معرفی می‌کند که در گوشه‌ای، تنها نظاره‌گر خدایی مخلوقاتش هست و دوماً انسان را خدایی می‌داند که با ذهن و افکار خویش و اعتقادی برخاسته از معنویت‌های خودساخته می‌تواند همه چیز را همان طور که تمایل دارد پیش برده و به آرامش درونی دست یابد. تنها دستاورد این مکاتب برای پیروان خویش پوچی و بلاتکلیفی در عرصه‌ی زندگی خواهد بود.

روح انسان توانایی و استعداد رسیدن به بالاترین کمالات را داراست و قابلیت متعالی شدن را دارد و باید از لذت‌های حلال و مشروع در جهت به فعلیت رسیدن استعدادها بهره برد. همچنین دلیل قرآنی و روایی و علمی برای قانون جذب وجود ندارد؛ اگرچه بعضی از نکات صحیح از جمله مثبت اندیشی انسان و عدم منفی بافی صحبت شده است اما این اندیشه به صورت اغراق آمیزی انسان را در وهم و خیالبافی فرو می‌برد. با توجه به آنچه در آیات و روایات گفته شد درمی‌یابیم دین اسلام خط بطلانی بر تمامی این عقاید می‌زند و در مقابله با این انحرافات دلایل نقلی و عقلی بسیاری را قائم می‌کند.

فهرست منابع

*قرآن کریم

*نهج البلاغه

۱. ابن کثیر، اسماعیل بن عمر، تفسیر القرآن العظیم، بیروت: دار الکتب العلمیه، ۴۱۹ق.

۲. حسن زاده، رسول، نگاهی متفاوت به افکار نیل دونالد والش، قم: مؤسسه علمی فرهنگی بهداشت معنوی، ۱۳۹۳.

۳. حسینی شاه عبدالعظیمی، حسین، تفسیر اثنی عشری، تهران: انتشارات میقات، ۱۳۶۳.

۴. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، بیروت-لبنان: دارالشامیه، ۱۴۱۲ق.

۵. ساجدی، ابوالفضل، وحی و تجربه دینی، قم: پایگاه اطلاع رسانی حوزه، ۱۳۹۶.

۶. الشرتوتی اللبنانی، سعید، اقرب الموارد، ج ۲، قم: مکتبه آیت الله العظمی المرعشی النجفی، ۱۴۰۳ق.

۷. صدراي شیرازی، محمد، الشواهد الربوبیه، مشهد: انتشارات دانشگاه مشهد، ۱۳۶۰.

۸. طباطبایی، محمدحسین، تفسیر المیزان، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه‌ی مدرسین حوزه‌ی علمیه قم، ۱۳۷۴.

۹. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان، ج ۱۱، تهران: فراهانی، ۱۴۰۸ق.

۱۰. طبرسی، احمد بن علی، الإحتجاج، ج ۲، مترجم: بهراد جعفری، تهران: اسلامیه، ۱۳۸۱.

۱۱. طیب، عبدالحسین، اطبیب البیان فی تفسیر القرآن، تهران: انتشارات اسلام، ۱۳۷۸.

۱۲. عباس رضوی، میثم، «توسل از دیدگاه آیات و روایات»، دوفصلنامه دانش پژوهی تأمل، سال دوم، شماره چهارم، ۱۳۹۶.
۱۳. فاطمی، حسین، گنجینه اخلاق «جامع الدرر»، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۴.
۱۴. فخررازی، محمدبن عمر، مفاتیح الغیب، ج ۲۱، بیروت: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۰ق.
۱۵. قرشی، علی اکبر، تفسیر احسن الحدیث، تهران: بعثت، ۱۳۷۷.
۱۶. کیانی، محمدحسین؛ فاطمه خفری، گذری بر انسان گرایی دونالد والش، پایگاه مجلات تخصصی نور، ۱۳۹۴.
۱۷. لویز هی، شفای زندگی، ترجمه: گیتی خوشدل، تهران: دنیای مادر، ۱۳۷۵.
۱۸. مازندرانی، ملا صالح، شرح اصول کافی، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۰ق.
۱۹. مصاحب، غلامحسین، دائره المعارف فارسی، تهران: انتشارات امیرکبیر، بی تا.
۲۰. مصطفوی، حسن، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۴.
۲۱. مغنیه، محمد جواد، تفسیر الکاشف، تهران: دار الکتب الإسلامیه، ۱۴۲۴ق.
۲۲. مفید، محمد بن محمد، الأمالی، ترجمه استاد ولی، مشهد: آستان قدس رضوی، ۱۳۶۴.
۲۳. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الإسلامیه، ۱۳۷۴.
۲۴. ملکیان، مصطفی، «مقاله پرسش هایی پیرامون معنویت در سنت و سکولاریسم»،
۲۵. نوری، میرزا حسین، مستدرک الوسائل، قم: موسسه آل البيت (علیهم السلام)، ۱۳۶۹.
۲۶. والش، نیل دونالد، گفتگو با خدا، ج ۱، تهران: نشر دایره، ۱۳۷۸.
۲۷. _____، گفتگو با خدا، ج ۲، تهران: نشر دایره، ۱۳۸۱.

۲۸. _____ ، گفتگو با خدا، ج ۳، تهران: نشر دایره، ۱۳۸۵.
۲۹. _____ ، دوستی با خدا، تهران: حمیدا، ۱۳۷۹.
۳۰. _____ ، وقتی همه چیز تغییر می کند، تهران: ارس، ۱۳۸۹.
۳۱. _____ ، ابداع زندگی میراث باربارا مارکس هابرد و آینده تو، مترجم: فرخ بافنده، تهران: پندار تابان، ۱۳۹۱.
۳۲. _____ ، گام‌های آگاهی، فرناز فرود، تهران: کلک آزادگان، ۱۳۹۱.
۳۳. ورام بن أبی فراس، مسعود بن عیسی، مجموعه ورام، آداب و اخلاق در اسلام، ترجمه تنبیه الخواطر، مشهد: بنیاد پژوهشهای اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۹۶.